

N:o 3.

Ank. till Riksd. Kansli den 2 Maj 1876, kl. 3 e. m.

Konstitutions-Utskottets Utlåtande, i anledning af väckt motion om ändring eller förklaring af eller tillägg till 15, 16 och 18 §§ Riksdags-ordningen.

Uti en inom Andra Kammaren väckt, till Utskottet hänvisad motion (N:o 162) har Herr *A. Bäckström* föreslagit, att, enär icke så få af de många klagomålen öfver riksdagsmannaval till Andra Kammaren vore en följd af obestämtheten i 18 § Riksdags-ordningen, med afseende på tiden för kallelse till dessa val, äfven som af vissa brister i de dermed sammanhängande 15 och 16 §§ af samma grundlag, Riksdagen ville för sin del besluta sådan ändring eller förklaring af eller tillägg till nämnda 15, 16 och 18 §§ Riksdags-ordningen, att de af honom anmärkta olägenheter och tvisteämnen kunde i möjligaste måtto undvikas; varande, hvad angår först nämnda eller § 18 af Riksdags-ordningen, af motionären yrkadt, att den samma borde på sådant sätt omarbetas, att valförrättaren skulle åläggas att underrätta kommunalstämmans ordförande om tid och ställe för riksdagsmannaval så tidigt att, der elektorval hållas, de må kunna kungöras en vecka förut med bibehållande af nu stadgade åtta dagars tid emellan valen.

I afseende härå får Utskottet erinra, att det ofta har anmärkts såsom en brist i nu gällande Riksdags-ordning, att dess stadganden om riksdagsmannaval, i synnerhet om de omedelbara valen till Andra Kammaren, icke varit så affattade, att olika meningar om tillämpningen af dessa lagrum kunnat förekommas, och att vid flera riksdagar efter denna grundlags antagande, förslag till förtydliganden af ett eller annat bland dessa stadganden, deribland äfven af de nu i fråga varande, varit framställda, men att Konstitutions-Utskottet afstyrkt dessa förslag, hufvudsakligen på den grund, att lagförklaring i den för grundlagsändring före-

skrifna form i allmänhet icke borde ega rum, der den icke af synnerligt behof påkallades, och att, innan man skrede dertill, borde tillses, huru vida icke genom lagens fortsatta, af landets högsta lagskipande myndighet ledda tillämpning en riktig och enstämig mening om dess rätta förstånd kunde vinnas. Under sådan förutsättning syntes nemligen grundlagens bud, äfven med anmärkta otydligheter, vara att föredraga framför en ny redaktion, som möjligen i något afseende kunde blifva mera tillfredsställande, men dock säkerligen icke under några förhållanden så fullkomlig, att den utestängde all tveksamhet vid tillämpningen, eller icke kunde framkalla nya olägenheter genom mindre sträng följdriktighet vare sig med andra grundlagens stadganden eller med dess anda. Dessa af Konstitutions-Utskottet tillförene uttalade åsigter i det ämne, hvarom nu är fråga, torde fortfarande ega giltighet, helst den fortsatta tillämpningen af Riksdags-ordningen redan utan ändring af grundlagens ord ledt till en klarare insigt i dess mening, samt en derpå beroende och med dess anda öfverensstämmande praxis allt mera utbildat sig; och anser sig Utskottet för den nu föreliggande frågans närmare utredning i öfrigt böra anföra följande:

18 § Riksdags-ordningen stadgar, att valförrättaren skall låta i kyrkorna kungöra tid och ort för riksdagsmannavalet, med särskild föreskrift, att elektorsval, der det eger rum, skall hållas minst åtta dagar före riksdagsmannavalet, samt att för kallelse till elektorsval gäller i tillämpliga delar, hvad om kallelse till kommunalstämma och allmän rådstuga är stadgad. Härmed afses, bland annat, den kommunalförfattningarnas föreskrift, att kungörelse om kommunalstämma skall från predikstolen uppläsas fjorton dagar eller minst en vecka, innan stämman hålles, samt att kallelse till allmän rådstuga bör genom offentligt anslag kungöras minst fjorton dagar förut; dock att för ärenden, som fordra så skyndsam behandling, att kallelse icke medhinnes så tidigt som nu är sagdt, omförmälda sammanträden må kunna hållas efter kortare kallelsetid, kommunalstämma till och med samma dag den pålyses, men allmän rådstuga ej förr än dagen efter den, då kallelsen kungöres. — Sammanhållas dessa stadganden med hvarandra, torde Riksdags-ordningens mening vara tydlig derutinnan, att det medelbara riksdagsmannavalet bör kungöras så tidigt, att kallelse till elektorsval måtte hinna att offentliggöras den föreskrifna tiden af fjorton dagar, eller å landet minst en vecka, innan valet hålles. Då vidare stadgandet i 18 § Riksdags-ordningen, angående kungörande af tid för riksdagsmannaval, afser så väl omedelbara som medelbara val, samt måste anses med hänsyn till båda slagen hafva samma betydelse och syfte, så torde kunna antagas, att om någon

valförrättare skulle i annat fall, än då särskilda omständigheter göra sådant nödigt, låta kungöra riksdagsmannaval inom kortare tid före sjelfva valförrättningen, detta icke bör tillskrifvas någon otydlighet i Riksdagsordningens föreskrift.

Införandet i grundlagen af bestämdare stadganden om tid för riksdagsmannavals kungörande skulle således under vanliga förhållanden icke medföra någon fördel, och för mindre vanliga, t. ex. när riksdagsmannaval af en eller annan orsak måste ske under pågående riksdag eller företagas af den anledning, hvarom § 5 Riksdags-ordningen handlar, kunna vålla nya olägenheter, äfvensom under vissa förutsättningar komma i strid med hvad 51 och 95 §§ Regeringsformen innehålla om tid för riksdag, som i utomordentliga fall skall sammankallas af konung, regent eller statsråd, eller genom kungörelse af rikets hofrätter.

Utskottet som sålunda anser sig böra afstyrka den af motionären föreslagna omarbetningen af 18 § Riksdags-ordningen, kan icke heller förorda bifall till de af honom i sammanhang dermed ifrågasatta ändringar af samma grundlags 15 och 16 §§.

Att i 15 §, som stadgar, att val till Andra Kammaren skola verkställas inom September månads utgång, göra sådan ändring, att valen skulle företagas antingen i Juli eller Augusti månad, kunde väl, såsom af motionären framhållits, med hänsyn till möjligen uppstående klagomåls afgörande före riksdags början, vara en fördel, men torde i allmänhet icke ega något företräde framför nu gällande stadgande i berörda hänseende.

Att åter i 16 §, på sätt motionären föreslagit, införa stadgande mot försummelse af kommunalstämmans ordförande att i rätt tid till valförrättaren insända valprotokoll, finner Utskottet icke vara påkalladt, då på sätt Konstitutions-Utskottet redan vid ett föregående tillfälle erinrat, af Strafflagens 25 Kap. torde framgå, att kommunalstämmas ordförande, om han låter fel och försummelse komma sig till last, är underkastad laga ansvar.

På grund af hvad sålunda anförts får Utskottet värdsamt hemställa, att Herr Bäckströms förevarande motion må lemnas utan vidare afseende.

Stockholm den 2 Maj 1876.

På Utskottets vägnar:

MAGNUS HALLENBORG.

Reservationer:

af Herr *Bäckström*: »Utskottet har för afstyrkande af den ändring eller förklaring jag i min motion i 18 § Riksdagsordningen äskat, hufvudsakligen anfört samma skäl, som för afstyrkande af en motion, väckt 1870 i samma ämne, begagnats. Denna § är, enligt Utskottets åsigt, ehuru den icke föreskrifver någon bestämd tid före riksdagsmänna- och elektorsvalet, då kungörelsen derom sist skall i kyrkorna uppläsas, likväl klar och tydlig af sammanhanget, så att valförrättare, som icke så tidigt kungör riksdagsmannavalet, att kommunalstämmo-ordförande har tid att kungöra elektorsvalet i enlighet med 16 § 1 mom. uti förordningen om kommunalstyrelse på landet, det vill säga minst en vecka före valet, som skall hållas minst åtta dagar före riksdagsmannavalet, vore förfallen under strafflagens 25 kapitel, så vida ej särdeles brådskande omständigheter vore för handen.

Men hvilka kunna då dessa brådskande omständigheter vara?

I min tanke kan det ej finnas andra än möjligen då Riksdagen skulle sammanträda i de fall 51 och 95 §§ Regeringsformen bestämma, men val i dessa fall måste väl blifva ytterst sällsynta, emedan urtima Riksdags sammankallande ej föranleder till nya val i annat fall, än om en eller begge Kamrarna vid sådant tillfälle vore upplösta.

Hvarken de ordinära tre-års-valen eller de så kallade fyllnadsva- len anser jag vara af den brådskande beskaffenhet, att de böra kungöras på kortare tid än hvad Utskottet ansett vara grundlagens mening i allmänhet, ty för de förra finnes ju alltid god tid för tidigt kungörande af va- len, och de senare synas mig ej heller vara af den vikt för det hela att derföre någon kortare kungörelsetid erfordras, emedan en och annan veckas frånvaro från Riksdagen för en och annan ledamot icke kan vara så riksviktigt, men väl, om valen ej äro kungjorda och hållna å behörig tid, detta kan föranleda klagomål, hvilket, om valet ogillas, föranleder till re- sekostnader och nya val. Tio års erfarenhet har dock visat att en del her- rar valförrättare icke haft samma uppfattning af lagparagrafen som Utskottet, då de tillåtit sig att kungöra riksdagsmannavalet så sent att det varit en ren omöjlighet för kommunalstämmo-ordförande att kungöra och hålla elektorsvalet å tider, som Utskottet trott vara i grundlagsbudet be- stämmt.

Herrar valförrättare hafva sannolikt ansett detta lagbud icke för dem innebära någon bestämd tid, då de sist vore skyldiga kungöra ett riksdagsmannaval och i följd deraf utfärdat kallelsen efter godtycke. Högsta lagskipande makten synes ock i viss mån gillat denna uppfattning, då den gillat och fastställt öfverklagade val, som icke varit kungjorda och hållna, hvad elektorsvalen beträffar, i den ordning Utskottet ansett vara berörda lagbuds rätta mening.

Kan en lagskipande myndighet utan påföljd afvika vid tillämpningen från ett gifvet grundlagsbud, som jemväl skett hvad tiden mellan elektorsval och riksdagsmannaval beträffar, så kan jag icke begripa huru en valförrättare, som också är domare, kan fällas till ansvar för öfverträdande af ett lagbud, som i sjelfva verket icke finnes.

Jag tror således fortfarande att, sådan som oftänämnde 18 § nu är skrifven, det ligger i valförrättarens eget bedömande, att eftersom han anser riksdagsmannavalet brådiskande eller icke, derefter bestämma tiden för dess kungörande, men deraf följer ock, efter mitt förmenande, att valmännens rätt är illa betryggad, då det ligger i valförrättarens makt att kungöra valet så sent, att få af de väljande hinna få veta derom, såsom då kungörelse till elektorsval sker samma dag det hålles, som lærer hafva händt, eller lysas ena dagen och hålles den andra, hvarpå exempel ej lära saknas, det sista den 12 sistlidne Januari för Torps, Tuna och Njurunda tingslags valkrets, enligt Andra Kammarens protokoll den 11 April detta år § 2.

Äro då riksdagsmannaval af den underordnade vigt, att de ej tåla jämförelsen med, till exempel, inrättande af krog i en kommun, der man uttryckligen föreskrifvit, att för sådant ändamål skall kungörelse två söndagar å rad uppläsas, innan kommunalstämman kan fatta ett lagligt beslut, eller är det mindre viktigt för en kommunalstämмо-ordförande, som skall kungöra elektorsval och upptaga röster så väl vid omedelbart som medelbart val, att i tid blifva derom underrättad, än det ansetts vara, då Kongl. Maj:t på Riksdagens begäran utfärdat kungörelse af den 22 Juli 1875, och förordnat »att, då menighet skall i hushållsmål af allmän beskaffenhet kallas till sammanträde inför häradsrätt, det åligger domhufvanden att om sammanträdet meddela vederbörande kommunalstämмо-ordförande underrättelse *så tidigt*, att ombud för menighet må kunna i behörig ordning utses»?

Här är ju ock fråga om ett ombud, måhända lika viktigt, om ej mera än det ofvanstående kungörelse afser; månne man då icke skulle kunna fordra samma skyldighet af en domare i detta fall, hvidan jag

ock vågar hysa den åsigt, att Utskottet bort framlägga förslag i den syftning min motion afser, eller att valförrättare ålades underrätta kommunalstämmo-ordförande om tiden och stället för alla riksdagsmannaval så tidigt att, der elektorval eger rum, de kunde kungöras minst en vecka förut, med åtta dagars tid mellan valen, med undantag i de fall val erfordras, då Riksdagen på grund af 51 och 95 §§ Regeringsformen kallas till sammanträde.

Men då detta nu icke skett, vill icke heller jag söka framlägga något detaljeradt förslag i denna syftning, utan har endast reservationsvis velat uttala min från Utskottet afvikande mening».

Herr *Engman* har begärt få antecknadt, det han icke deltagit i detta ärendes slutliga handläggning inom Utskottet.